

De laatste kans

- D-day
- De barre tijd van toen
- Vandaag bijna even erg
- En nu op eigen kracht
- Knipperlichten
- Vijf grote renovatieblokken

Begin 1982 stond België economisch met de rug tegen de muur. Alleen via een devaluatie van de Belgische frank kregen de autoriteiten de economische machine terug aan de praat. Na de zwaarste recessie uit de naoorlogse geschiedenis is de economische situatie anno 2010 heel vergelijkbaar met die van eind 1981. De beleidshandel van een muntdevaluatie staat evenwel niet meer ter beschikking. Ingrijpende maatregelen om het tij te keren dringen zich op. Het gaat dan onder meer om structurele besparingen op de uitgaven, afslanking van het ambtenarenkorps en fundamentele ingrepen in de organisatie van de arbeidsmarkt. De hamvraag luidt of de politieke elite nog over voldoende veerkracht en moed beschikt om tot zulke maatregelen over te gaan.

D-day

Op 24 maart 1981 kwam toenmalig eerste minister Wilfried Martens behoorlijk beduusd terug van een Europese top in Maastricht. De Belgische premier had van zijn Europese collega's behoorlijk de wind van voren gekregen. Ze peperden hem in dat België niet op de blijvende steun van de Europese partners kon rekenen als het niet snel orde op zaken stelde binnen de kapseizende economie. Steun van die Europese partners was absoluut noodzakelijk om de wisselkoers van de Belgische frank binnen het toenmalige EMS (Europees Monetair Systeem) te ondersteunen.

In de dagen na zijn Maastricht-loutering trachtte Martens zijn roomsrode coalitie te overtuigen van de noodzaak aan een fundamentele omslag in het economisch beleid. Een strenge en volgehouden reductie van de loonkosten diende daarin centraal te staan. In een nota van de Nationale Bank was in die dagen sprake van een algemene inlevering op de brutolonen a rato van 10%. Vooral de socialistische familie wees die optie categorisch af. Op 31 maart 1981 kwam Martens IV ten val. Mark Eyskens deed als premier het jaar uit, met als enig tastbaar gevolg een escalatie van het begrotingstekort. Terwijl op de ontwerpbegroting van 1981 een deficit van 275 miljard Belgische frank stond ingeschreven, kwam men uiteindelijk uit op ... 475 miljard BF.

Nog voor het einde van 1981 viel ook de regering Eyskens. Na de verkiezingen van 17 december 1981 trad al snel de roomsblauwe regering Martens-Gol aan. Onder zware druk van het Internationaal Monetair Fonds en met Fons Verplaetse, de latere gouverneur van de Nationale Bank, als financieel-economisch orkestmeester ging de regering Martens-Gol over tot een devaluatie van de Belgische frank binnen het EMS met 8,5%¹. Deze ingreep bleek onvermijdelijk om de ernstig zieke Belgische economie weer op de been te krijgen.

In de late zomer van 2010 rijst de vraag: is de Belgische economie er thans even erg aan toe als in 1981-82? Het antwoord op die vraag is ja, bijna. Dat geeft dus, zo lijkt het op het eerste zicht, nog enige speling naar het beleid toe. Thans kan men echter geen beroep meer doen op een beleidsbreekijzer dat in het begin van de jaren 1980 van enorme waarde bleek, nl. een devaluatie van de munt. Méér dan ooit rijst vandaag de vraag of onze beleidsmakers in staat zijn een signi-

Fons Verplaetse

Auteur:

Johan Van Overtveldt en
Geert Janssens

Redactieadres:

Sneeuwbeslaan 20 - 2610 Wilrijk
Tel.: 03 829 25 06
Fax: 03 829 25 22
E-mail: vkw.metena@vkw.be
www.vkwmetena.be

Verantwoordelijke uitgever:
VKW Denktank

¹ Voor meer over deze episode uit de Belgische economische geschiedenis, zie Van Overtveldt, 1999.

Recessie - cumulatieve verliezen aan economische waarde

	in procent BBP	in € 2009 (miljard)
2008-2009	4,3	14,6
1974-1975	3,0	8,9
1992-1993	2,0	6,0
1980	1,8	5,5
1976-1977	0,8	2,5
1982-1983	0,6	1,7
2001	0,5	1,4
2004-2005	0,0	0,0

Tabel 1:
De kost van recessies.

Bron: Eurostat

ficante sanering van de economie te realiseren, zonder dat ze gebruik kunnen maken van een devaluatie.

De barre tijd van toen

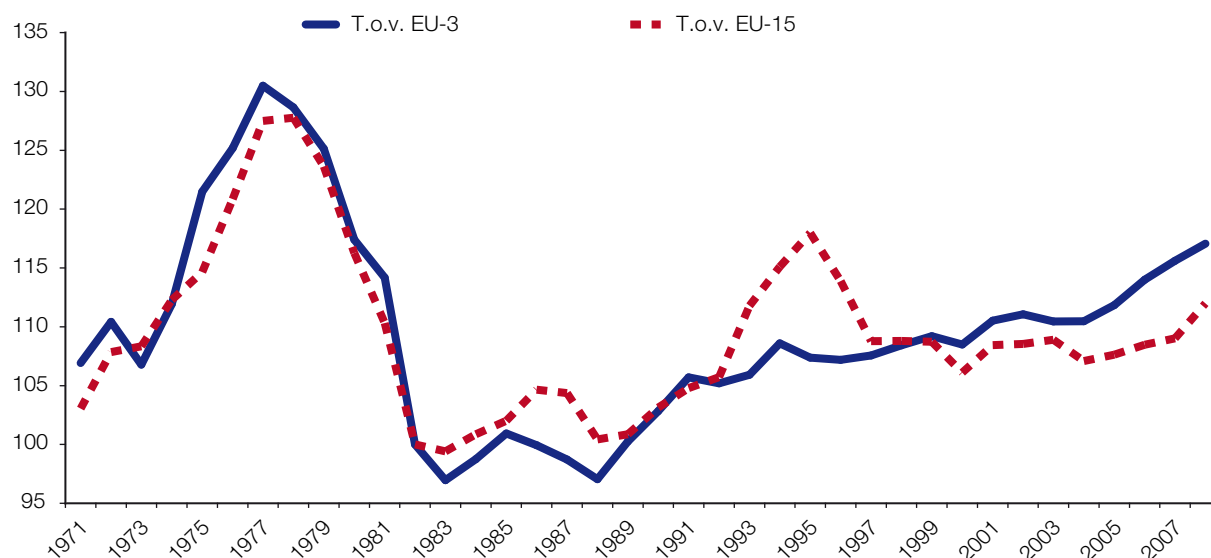
De recessie die de Belgische economie in 2008-09 onderging, vormde de zwaarste uit de naoorlogse geschiedenis. De economie kromp met 4,3% van het

BBP, een vernietiging van economische waarde a rato van 14,6 miljard euro (zie tabel 1). De recessie van 1974-75 komt met een krimp van 3% van het BBP het dichtst in de buurt, zeker als we de minirecessie van 1976-77 (- 0,8% BBP) er bij nemen. Met de forse krimp van 1980 (- 1,8% BBP) als ultiem toetje kunnen we, gerekend vanaf 1973, zonder meer van een zware crisisperiode voor de Belgische economie spreken. Merk op dat we

sedert 1992-93 geen recessie meer kenden die deze naam waardig was.

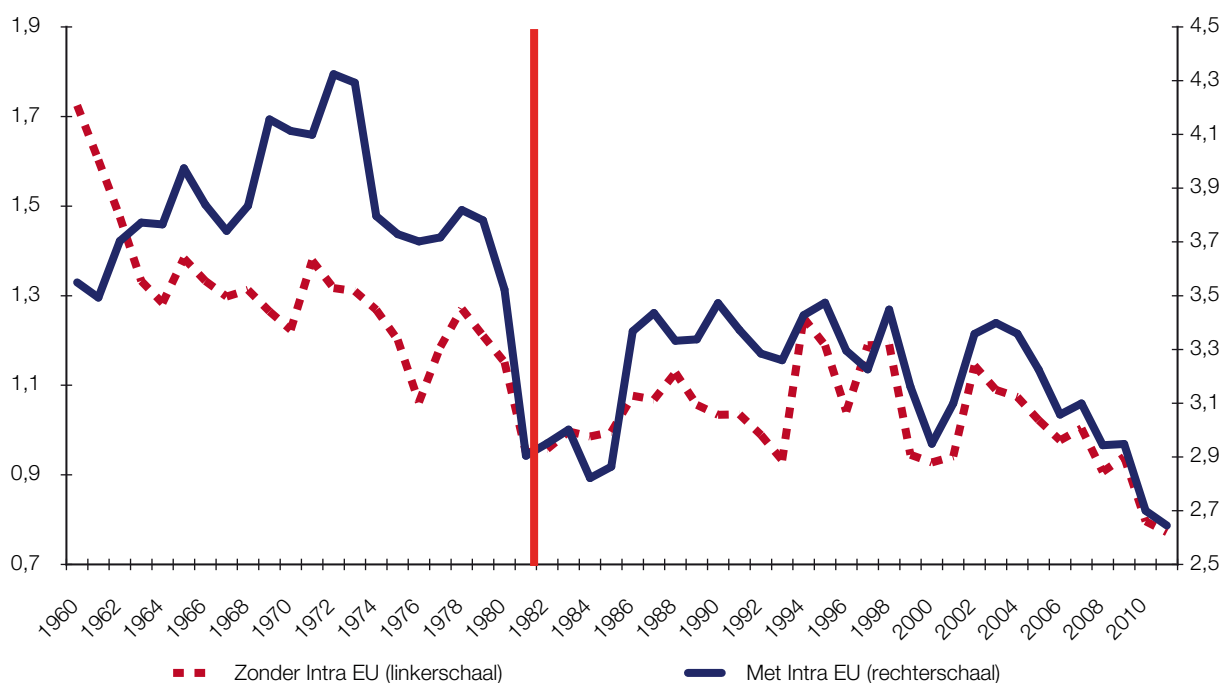
De problematische jaren 1970 vormden de basis van de ontredde van de Belgische economie, die tegen het begin van het volgende decennium een hoogtepunt bereikte. Alle olie-importerende landen kregen forse klappen als gevolg van de verviervoudiging van de olieprijs in 1973-74, maar België kreeg het toch bijzonder hard te verduren. Centraal in deze afgang stond het imposante verlies aan concurrentievermogen van het Belgische bedrijfsleven. Er speelden natuurlijk nog andere factoren mee in het economische treurspel van die dagen, zoals de forse opvoering van de belastingdruk en een onverantwoord begrotingsbeleid, maar de ontsporing van de loonkosten speelde echt wel de eerste viool. Zij trok een negatieve spiraal op gang die uiteindelijk zeer diep sneed in de welvaart.

Zowel tegenover het gemiddelde van de drie buurlanden (EU-3) als tegenover het geheel van de EU-15 stegen de loonkosten per eenheid product (en gecorrigeerd voor wisselkoersfluctuaties) buitenproportioneel (zie figuur 1). De oorzaak hiervan was de olopende inflatie vanaf 1973, die via het directe indexmechanisme tot een escalatie van de loonkosten leidde. Over de periode

Figuur 1:
Loonkostenhandicap totale economie (1). België t.o.v. referentiegroep, 1982=100.
(1) Loonkosten per eenheid product gecorrigeerd voor wisselkoersverschillen (vaak omschreven als de 'reële effectieve wisselkoers').

Bron: OESO, Eurostat, IMF, NBB, eigen berekeningen

Figuur 2:
Aandeel Belgische export in wereldhandel (goederen).

Bron: Europese Commissie

1974-77 stegen de nominale loonkosten in de private sector in België met zo maar eventjes 61%, tegenover 38% in de drie buurlanden. De productiviteitstoename waren volstrekt onvoldoende om de negatieve gevolgen van deze loonstijgingen op de kostencompetitiviteit en de bedrijfsrendabiliteit te compenseren. De loonkostenhandicap begon zich vanaf 1978-79 ietwat te herstellen. Ten eerste omdat de lonen vanaf dan bij ons gematigder stegen dan in de buurlanden. Vooral in Frankrijk liepen de loonkosten toen sneller op dan bij ons. Ten tweede was er een lichte afglijding van de Belgische frank tegenover de Duitse, Franse en Nederlandse munt. Dit herstel was echter volstrekt onvoldoende om het eerder geleden verlies aan concurrentiekracht goed te maken.

De gevolgen van die desastreuze ontwikkeling in de Belgische loonkosten lieten niet lang op zich wachten. Het aandeel van de Belgische export in de wereldhandel zakte van rond de 4,3% in het begin van de jaren 1970 tot onder de 3% een decennium later (zie figuur 2). Laat men de intra-EU-handel buiten beschouwing, dan zag België haar wereldwijd marktaandeel bijna halveren. De Belgische handelsbalans dook zwaar

in het rood vanaf 1977 (zie figuur 3)². Als gevolg hiervan nam de druk op de Belgische frank voortdurend toe, wat de Nationale Bank verplichtte een relatief hoog rentepeil te handhaven. Dit remde de economische activiteit op zijn beurt verder af.

De tewerkstelling kreeg vooral in de periode 1975-77 forse klappen, gevolgd door nog zwaardere jobvernietiging vanaf 1980 (zie figuur 4). De rendabiliteit van de ondernemingen ging zwaar onderuit en werd in 1981 zelfs negatief voor het geheel van de Belgische ondernemingen (zie figuur 5). De barslechte resultaten van de ondernemingen hypothekeerden uiteraard hun expansie- en investeringsmogelijkheden en wogen ook zwaar op de tewerkstelling (zie figuur 5).

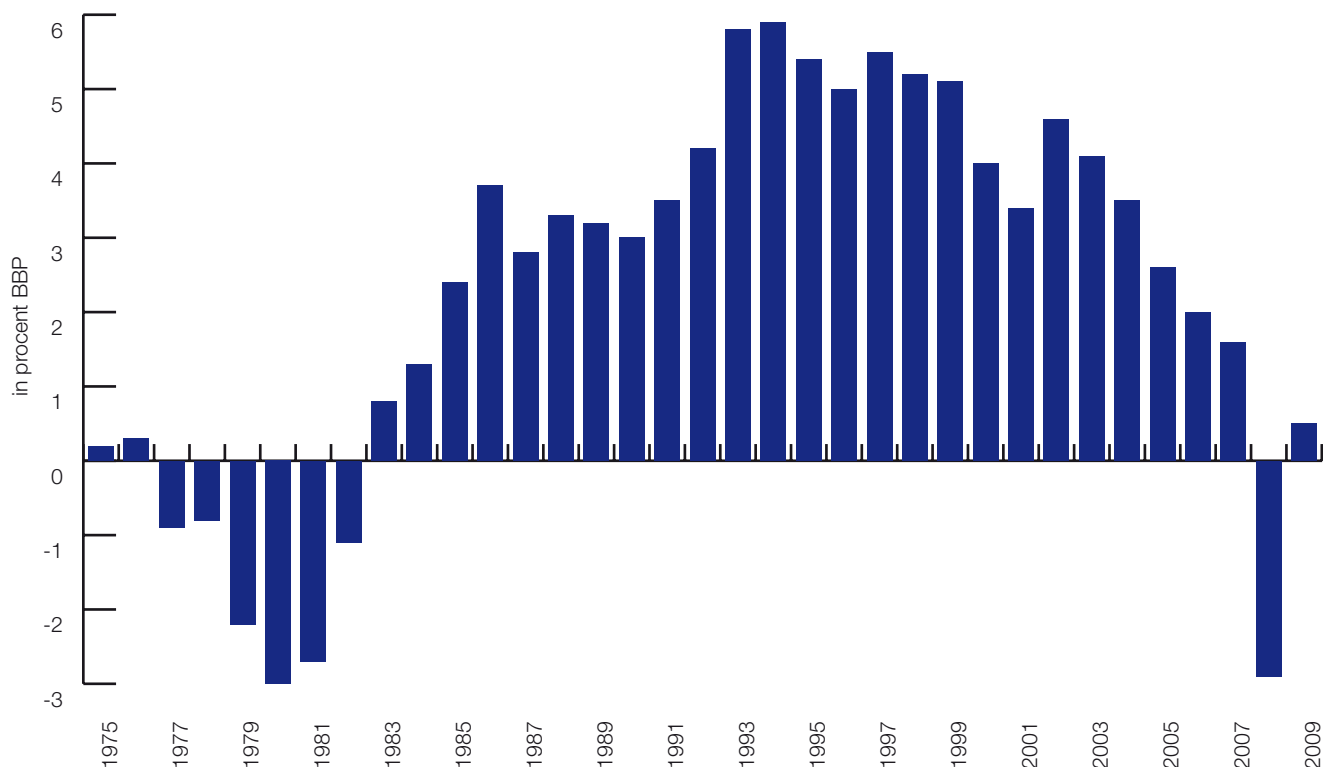
Weggesmolten bedrijfswinsten, minder economische groei als gevolg van afkalvende export en minder jobs troffen de staatskas zwaar. Dit fenomeen werd nog versterkt doordat men er tijdens de

jaren 70 in politieke kringen van overtuigd was dat grotere overheidstekorten onvermijdelijk waren om het crisistij te keren (zie tabel 2 op blz. 6). De toestand van de publieke financiën liep dan ook volledig uit de hand, ondanks een fors oplopende belastingsdruk: van 39% in 1972 ging het naar 46,3% in 1981. Zeker de deficits uit de periode 1970-73 vormden een uiting van onbeheerste uitgavendrang vanwege de politieke overheden. Vooral inzake sociale zekerheid en publieke werken werden zware uitgaven gedaan temidden een economische hoogconjunctuur. De overheidsschuld liep vooral vanaf 1980 steil op als gevolg van lage economische groei, hoge jaarlijkse tekorten en escalerende rentelasten op de overheidsschuld.

Vandaag bijna even erg

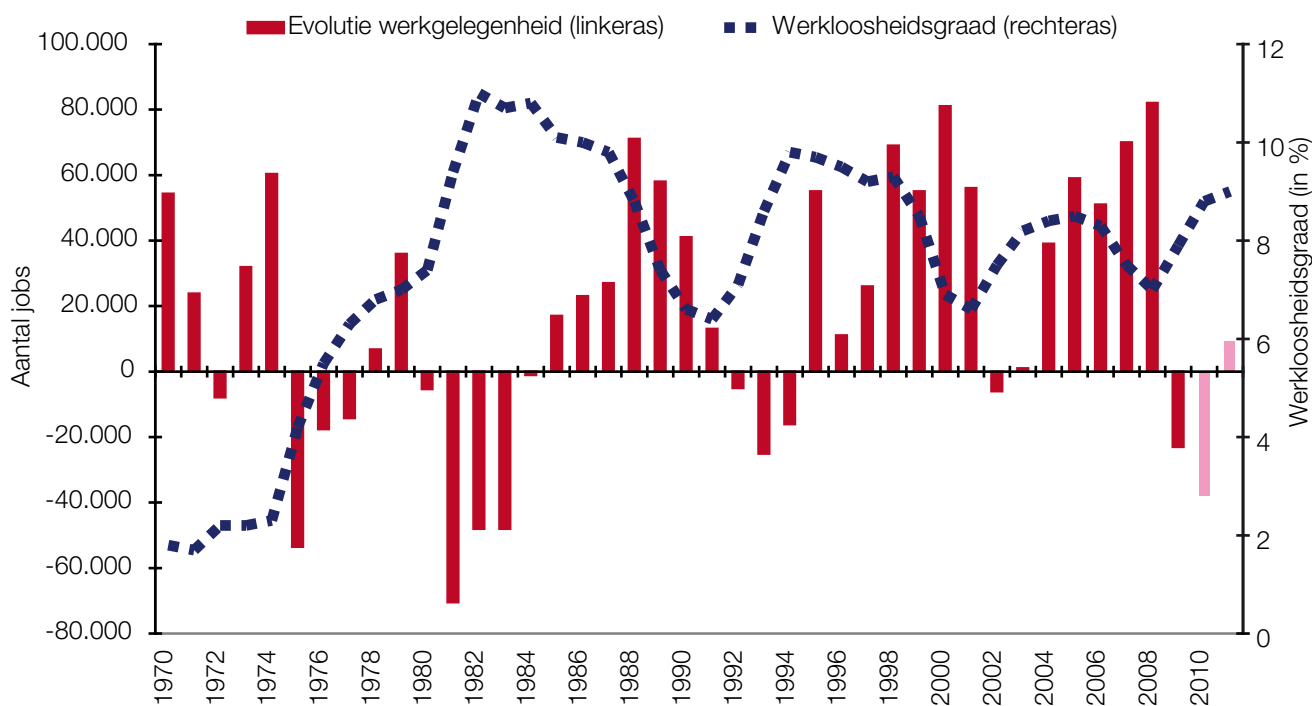
Hoe zien de gegevens die de basiskenmerken van de crisis van de jaren 1970 uitmaakten er anno 2010 uit? Onze loonkostenhandicap ten aanzien van het gewogen gemiddelde van de drie buurlanden bedraagt vandaag ongeveer tweederde van de handicap waar onze ondernemingen tegen de tweede helft van de jaren 1970 tegenaan keken.

² Figuur 3 geeft de lopende rekening van de betalingsbalans weer. De handelsbalans vormt veruit het belangrijkste onderdeel van de lopende rekening.

Figuur 3:
Lopende rekening betalingsbalans.

Bron: OESO

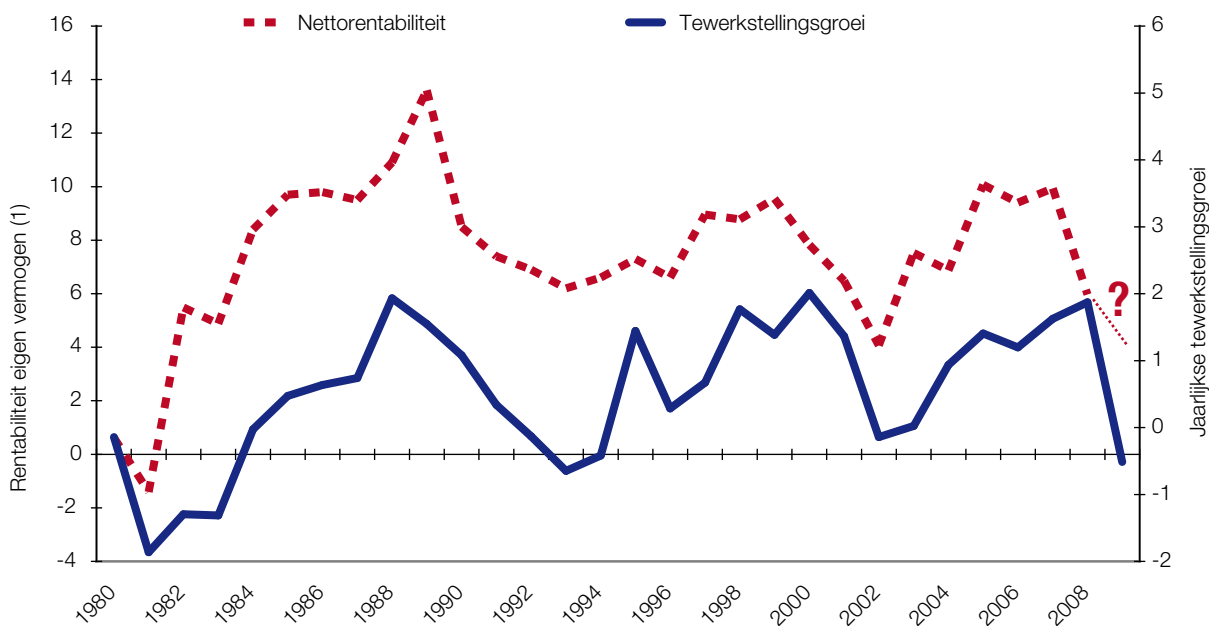
Figuur 4:
Evolutie werkgelegenheid en werkloosheidsgraad.

Bron: Europese Commissie

Ten aanzien van de groep van de EU 15-landen bedraagt de handicap ongeveer de helft ten opzichte van de piek in

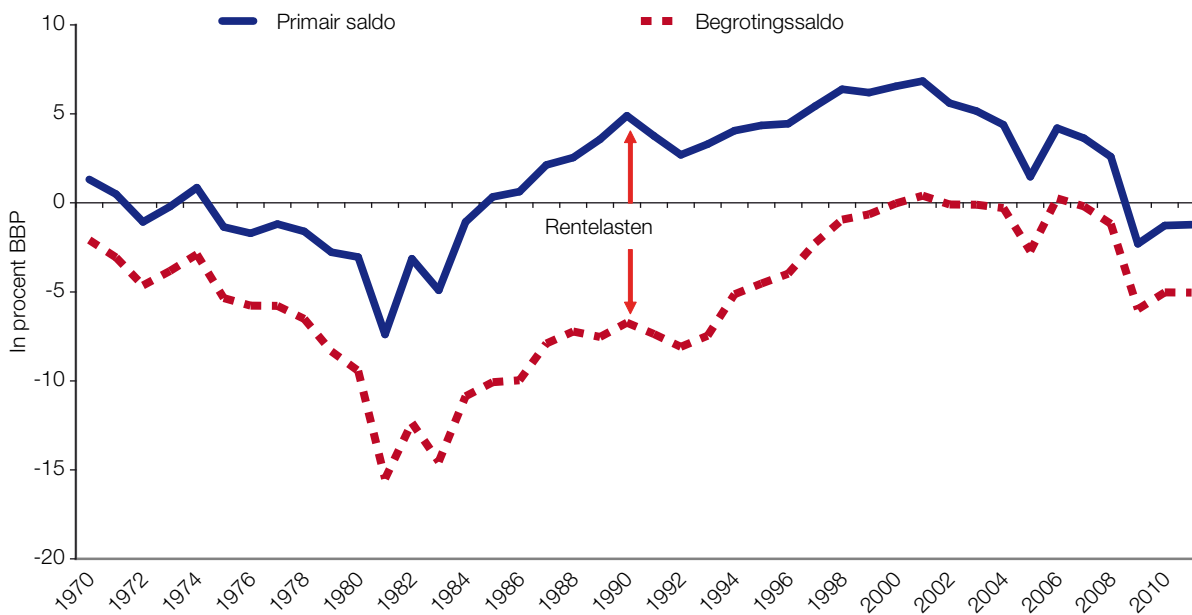
1978-79 (zie figuur 1). Ons aandeel in de wereldhandel inclusief de intra-EU-handel, dat na de devaluatie van febru-

ari 1982 behoorlijk herstelde tot bijna 3,5%, gleed vooral vanaf 2003 terug fors af tot 2,7% dit jaar (zie figuur 2). Ons

Figuur 5:
Netto-rentabiliteit en tewerkstellingsgroei.
(1) Nettowinst als % van het eigen vermogen

Bron: NBB, Eurostat.

Figuur 6:
Begrotingssaldo en primair saldo (1).
(1) Het primaire saldo is het begrotingssaldo gecorrigeerd voor de rentelasten op de overheidsschuld.

Bron: Europese Commissie

marktaandeel exclusief intra-EU-handel veerde na de devaluatie op tot 1,2% in het midden de jaren 1990 maar kalfde vanaf 2003 ook scherp af.

Het overschot op onze handelsbalans kromp vanaf 2002 geleidelijk,

om in 2008 zwaar in het rood te gaan (zie figuur 3). De tewerkstelling in de Belgische economie evolueerde tot en met 2008 gunstig, maar ging in 2009-10 stevig onderuit (zie figuur 4). De rendabiliteit van de ondernemingen staat sedert de financiële crisis en de

daarmee verbonden internationale recessie terug zwaar onder druk (zie figuur 5), terwijl ze van 2007 naar 2008 reeds fors achteruit ging. De fragmentarische gegevens voor 2009 duiden op een verdere verslechtering van de bedrijfsrendabiliteit binnen de Belgische economie.

	Begrotingsaldo	Overheidsbeslag	Schuldgraad	Primair saldo	Impliciete Rente
1970	-2,1	39,2	61,9	1,3	6,1
1971	-3,1	39,4	61,1	0,5	6,5
1972	-4,6	39,0	60,8	-1,1	6,8
1973	-3,8	40,0	58,7	-0,2	7,0
1974	-2,9	40,7	54,8	0,9	7,7
1975	-5,4	43,8	56,4	-1,4	8,1
1976	-5,8	43,8	57,0	1,7	8,9
1977	-5,8	45,7	60,3	1,2	8,8
1978	-6,5	46,4	63,8	-1,6	8,9
1979	-8,3	46,9	66,7	2,8	9,3
1980	-9,4	45,7	74,5	-3,0	10,4
1981	-15,5	46,3	87,0	-7,4	11,5
1982	-12,4	47,5	96,6	-3,1	10,8
1983	-14,5	47,8	106,9	-4,9	10,6
1984	-10,9	48,4	110,8	-1,1	10,1

	Begrotingsaldo	Overheidsbeslag	Schuldgraad	Primair saldo	Impliciete Rente
1995	-4,5	47,6	135,4	4,3	7,1
1996	-4,0	48,5	133,4	4,4	6,5
1997	-2,3	49,0	128,0	5,4	6,3
1998	-0,9	49,4	123,2	6,4	6,3
1999	-0,6	49,5	119,6	6,2	6,1
2000	0,0	49,1	113,8	6,5	6,2
2001	0,4	49,5	112,0	6,8	6,2
2002	-0,1	49,7	108,4	5,6	5,6
2003	-0,1	50,9	103,4	5,2	5,3
2004	-0,3	49,1	98,5	4,4	5,1
2005	-2,7	49,3	95,9	1,5	4,8
2006	0,3	48,7	91,6	4,2	4,6
2007	-0,2	48,2	88,1	3,6	4,6
2008	-1,2	48,9	93,5	2,6	4,7
2009	-6,0	48,3	101,0	-2,3	4,1
2010	-5,0	49,5	103,6	-1,3	4,1
2011	-5,0	49,7	105,1	-1,2	4,1

Tabel 2:
De Belgische publieke financiën in beeld (in % BBP).

Bron: Europese Commissie, OESO, eigen berekeningen.

Wat de overheidsfinanciën betreft, levert een vergelijking tussen de situatie aan de vooravond van de devaluatie van februari 1982 met de huidige toestand een gemengd beeld op. Het begrotingstekort op zich was in die periode veel groter dan vandaag: tegenover een piekdeficit van 15,5% van het BBP in 1981 staat er nu (voorlopig) één van 6% in 2009 (zie tabel 2). Inzake overheidsschuld staan we er echter

een stuk minder goed voor: eind 2009 stond de teller op 101% van het BBP, eind 1981 was dat 87%. De overheidsschuld escaleerde in de jaren nadien sterk, vooral omdat het internationaal rentepeil toen veel hoger was dan nu en de rentelasten op de overheidsschuld dan ook relatief veel zwaarder doorwogen (zie figuur 6). Inzake het overheidsbeslag op de economie, of anders gezegd de be-

lastingsdruk, kwam België eind 1981 uit op 46,3% van het BBP. Eind vorig jaar tikten we af op 48,3%. De ruimte om via een verhoogd overheidsbeslag de situatie van de openbare financiën terug gezond te maken is dus zeer beperkt, zoniet onbestaand. Want wat België, net zoals trouwens de meeste andere geïndustrialiseerde landen, nodig heeft om de diverse, prangende problemen te kunnen aanpak-

ken, is een structureel hoger niveau van economische groei.

En nu op eigen kracht

De devaluatie van februari 1982 wierp in de jaren nadien onmiskenbaar vruchten af. Dit had essentieel twee redenen. Ten eerste bracht ze een onmiddellijke omslag in de relatieve prijzen teweeg, ten voordele van de Belgische ondernemingen. Exporterende bedrijven konden ofwel hun marges verhogen, ofwel hun prijzen scherper zetten, ofwel beide ingrepen combineren. Ook bedrijven in concurrentie met import naar België toe wonnen onmiddellijk aan concurrentievermogen.

Ten tweede bracht de devaluatie binnen de beleidskringen van die dagen een schok teweeg, waardoor een pakket begeleidende maatregelen mogelijk werd dat de devaluatie als beleidsingreep tot een structureel succes maakte. Zonder de devaluatieschok zouden die maatregelen, die zich trouwens sowieso opdrongen, er niet of slechts veel later gekomen zijn. We denken hier dan in het bijzonder aan de tijdelijke desindexering van de lonen, aan diverse, zij het nog schuchtere besparingen en aan de wet Cooreman-De Clercq die het risicokapitaal stimuleerde en aanleiding gaf tot een betere kapitaalbasis bij de ondernemingen.

Fast forward nu naar 2010. Een devaluatie is sinds de invoering van de euro niet meer mogelijk. Op het hierboven beschreven dubbele effect van een devaluatie kan men dus niet meer terugvallen om de onevenwichten in onze sociaal-economische en financiële huishouding bij te sturen. Ondanks het feit dat de verzieking van ons economisch bestel vandaag nog niet zo ver is doorgedrongen als in het begin van de jaren 1980, legt de afwezigheid van het devaluatie-wapen binnen het beleidsarsenaal een extra zware last op de schouders van onze bewindvoerders. Zij zullen nu als het ware op eigen kracht tot de nodige bijstellingen moeten komen.

De te hanteren logica om tot het pakket maatregelen te komen dat zich vandaag

opdringt, ligt voor de hand en laat zich in enkele zinnen samenvatten. Voor een ernstige oplossing van de problemen die zich zowel op de kortere als de langere termijn voordoen, is een structureel hoger niveau van economische groei noodzakelijk. De voornaamste hinderpalen daarvoor zijn de arbeidsmarkt en het ondernemingsklimaat. Via méér tewerkstelling binnen onze economie en een attractiever ondernemingsklimaat, zal de groei naar een hoger niveau klimmen. Dit zal automatisch leiden tot een sanering van de publieke financiën, en dus een haalbare financiering van de vergrijzing.

Vijf grote renovatieblokken

Het maatregelenpakket dat zich voor de gezondmaking van de Belgische economie opdringt, kan meer concreet gebundeld worden in een vijftal blokken:

- Herstel van de internationale kostencompetitiviteit, omdat een performante exportsector cruciaal is voor de economische groei en de tewerkstelling in een zeer open economie als de onze. Vermits er niet meer kan worden gedevalueerd, zal er onvermijdelijk rechtstreeks op de loonkosten moeten worden ingewerkt. Er dringt zich dus in ieder geval een volgehouden inspanning inzake loonmatiging op. Men kan daarbij niet voorbijgaan aan de vraag of een volgehouden loonmatiging mogelijk is met behoud van de automatische loonindexering, zelfs in een omgeving van lage inflatie. Bijkomend kan een flexibilisering van de arbeidsorganisatie een belangrijke bijdrage leveren aan het drukken van de loonkost, zonder dat de werknemers netto één euro minder moeten verdienen. Een evidente vorm van flexibele arbeidsorganisatie bestaat er in om, zonder meerkost voor het bedrijf, méér te werken tijdens drukke periodes en minder te werken tijdens kalme periodes. Met name in Duitsland ging men in heel wat ondernemingen en sectoren de voorbije jaren nog een stap verder door, met behoud van het nominale loon, één of meerdere uren per week méér te werken. Het spreekt voor zich dat een vermindering van de lasten op arbeid

de Belgische loonkostenhandicap nog verder zou reduceren. Naast de arbeidskosten doken de voorbije jaren steeds nadrukkelijker ook de energiekosten op als belangrijke handicap voor het internationaal concurrentievermogen van de ondernemingen. Een meer competitieve elektriciteits- en gasmarkt is absoluut noodzakelijk.

- Een substantiële verhoging van de tewerkstelling draagt bij tot een hogere economische groei, helpt de sanering van de publieke financiën en maakt de kost van de vergrijzing makkelijker verteerbaar. Vooral bij de weinig of niet geschoolden en bij de ouderen moet de tewerkstellingsgraad omhoog. Vervroegde uittreding is echt volkomen uit den boze geworden. De prikkel om voor tewerkstelling te kiezen dient versterkt te worden. Dit kan door een herinvoering van het belastingskrediet voor lage arbeidsinkomens. Wie weinig verdient, ziet dan zijn/haar netto-inkomen aangedikt via teruggave van de belastingen. Zonder aan het niveau van de uitkeringen inzake vervangingsinkomens te raken, wordt zo de prikkel om te werken verhoogd. De herinvoering van een substantieel belastingskrediet voor de lage arbeidsinkomens kan, samen met een beperking van het huwelijksquotiënt, de belangrijkste werkloosheids- en inactiviteitsvallen uitschakelen. Met een netto-uitgave van 500 miljoen euro (d.i. rekening houdend met de opbrengst van de beperking van de uitgaven in het kader van het huwelijksquotiënt) kan een erg prikkelend belastingskrediet geïnstalleerd worden. Teneinde de tewerkstelling verder maximaal te stimuleren, dient er ook een beperking van de werkloosheidsuitgaven in de tijd te komen. Dit moet worden gekoppeld aan een verhoging van de werkloosheidsuitkeringen gedurende de eerste maanden van werkloosheid en een versoepeling van de ontslagregelingen. In een context van activering staat tegenover een beperking van de duurtijd van de werkloosheidsuitkering meer begeleiding en adequate (her)scholing. Ook ontslagregelingen zouden meer in functie van activering moeten komen te staan, zoals bijvoorbeeld in Oostenrijk het geval is. Deze ingrepen zijn absoluut nood-

zakelijk met het oog op verhoging van de arbeidsmobiliteit binnen de Belgische economie. Last but not least is er inzake de arbeidsmarktorganisatie ook dringend behoefte aan een meer opengetrokken loonwaaier. Concreet wil dit zeggen dat loonstijgingen meer in overeenstemming dienen te worden gebracht met de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit binnen de individuele onderneming.

- De overheid moet afslanken. Die afslanking dringt zich niet enkel op vanuit de vaststelling dat onze overheden in een internationale efficiëntievergelijking erg slecht scoren, maar ook vanuit de noodzaak aan een terugdringing van het begrotingstekort³. 70% van de overheidsuitgaven zitten in de sfeer van de lonen en aanverwante uitgaven. Saneren langs de kant van de uitgaven komt de economische groei en de tewerkstelling veel meer ten goede dan belastingsverhogingen⁴. Twee maatregelen liggen hier voor de hand. De eerste hangt samen met de vaststelling dat 30% van het globale Belgische ambtenarenkorps de komende 10 jaar met pensioen gaat. Het moet mogelijk zijn om de helft van die ambtenaren niet te vervangen⁵. De overheidswerkstelling in vergelijkbare Europese landen met een veel efficiëntere overheid kan hierbij als referentiepunt dienen. Eens op kruissnelheid levert een dergelijke ingreep de staat een besparing op van ruim 2 miljard euro per jaar. Meer in het algemeen kan volgens berekeningen van de Leuvense hoogleraar Wim Moesen een verhoging van de efficiëntie van onze overheden tot 16 miljard euro aan recurrente besparingen opleveren⁶. Een tweede belangrijke besparingsingreep kan gebeuren bij het BTW-regime. Zoals onder meer de OESO in het verleden reeds aanduidde, kent ons BTW-regime een waslijst van vrij-

stellings- en uitzonderingsmaatregelen. Deze gunstmaatregelen blijken in het overgrote gedeelte van de gevallen hun oogmerk (bv. sociale ondersteuning) voorbij te schieten. In hun geheel vertegenwoordigen ze voor de overheid een uitgave of minder-inkomst ten belope van 2% van het BBP, zeg maar bijna 7,5 miljard euro. Een doordachte halvering van deze maatregelen is mogelijk zonder maatschappelijke averij op te lopen en levert dus op jaarbasis 3,7 miljard euro aan besparingen op.

- De Belgische overheden moeten niet enkel afslanken, zij dienen hun maatschappelijke efficiëntie ook aanzienlijk te verhogen. Naar het brede economische gebeuren toe houdt dit vooral in dat de overheid de rechtszekerheid voor ondernemingen en investeerders dient te verhogen. Die onzekerheid is vandaag zeer groot en werkt erg negatief in op het ondernemingsklimaat. Er bestaan talloze voorbeelden van inefficiënte en onzekerheidverhogende kenmerken van het overheidsoptreden. Tot de meest prangende problematiek terzake behoort, naast de noodzaak aan verdere administratieve vereenvoudiging, het vergunningsbeleid. Onzekere bevoegdheidsverdelingen, extreem lange wachttijden, al te frequente en vaak onderling inconsistente reglementswijzigingen en bureaucratische willekeur zijn maar enkele voorbeelden van de inefficiënties die dringend moeten worden aangepakt.
- Herziening van het Belgische financieringsmodel met daarbij de nadruk op enerzijds meer eigen middelen voor de gewesten en de gemeenschappen en anderzijds veel meer transparantie inzake de solidariteitsmechanismen die spelen tussen de verschillende entiteiten. Bij de huidige (en vroegere) discussies omtrent regionalisering stonden de bevoegdheden veel meer centraal dan de financiering ervan. Momenteel halen gewesten en gemeenschappen het gros van hun middelen uit dotaties vanwege de federale overheid. Deze situatie institutionaliseert het consumptiefederalisme, gekenmerkt door een gebrekkig verantwoordelijkheidsbesef ten aanzien van de uitga-

ven. Het valt erg moeilijk te becijferen maar het staat buiten kijf dat een ommezwaai naar meer eigen middelenwerving vanwege de gewesten en de gemeenschappen de efficiëntie van het hele overheidsapparaat zeer ten goede zou komen.

Er is in het verleden al meer onheilspellende taal gesproken omtrent de toekomst van de Belgische economie. Toch durven we deze keer heel duidelijk stellen dat het moment van de laatste kans nu echt wel aangebroken is. Ofwel worden de bakens nu echt verzet met een pakket van maatregelen die een heuse breuk met het verleden inhouden, ofwel blijven we morrelen in de marge en zet zich een periode van relatieve achteruitgang inzake welvaart en welzijn in.

Referenties

AFONSO, A., SCHUKNECHT, L. & TANZI, V., (2003), Public Sector Efficiency: An International Comparison., *ECB working paper*, no. 242, Frankfurt am Main: European Central Bank.

ALESINA, A., (2010), Fiscal Adjustments: Lessons from Recent History. Paper gepresenteerd op de Ecofin-meeting van 15 april in Madrid. Online op: http://www.economics.harvard.edu/faculty/alesina/files/Fiscal%2BAdjustments_lessons.pdf

ATALI, J., (2009), Tous ruinés dans dix ans? Dette publique: la dernière chance., Parijs: Fayard.

BOSCHMANS, K., JANSSENS, G; & VAN OVERTVELDT, J., (2009), En dan nu de interne devaluatie. *Beleidsnota*, no. 34 (september), Wilrijk: VKW Denktank.

MOESEN, W., (2004), Instelling, Ligging en Economische Welvaart, KU Leuven, Leuvense Economische Standpunten, 204/103. Online op: <http://www.econ.kuleuven.be/ces/les/LES103.pdf>

NATIONALE BANK VAN BELGIE, Jaarverslag, diverse jaargangen.

OESO, Landenrapport België, diverse jaargangen.

VAN OVERTVELDT, J., (1999), Fons Verplaetse. De Peetvader, Roeselare: Roularta Books.

3 Zie Afonso, Schuknecht & Tanzi, 2003.

4 Alesina, 2010 en de diverse referenties te vinden in deze paper. Zie ook Atali, 2009 over de dwingende noodzaak tot sanering.

5 Er dient daarbij voldoende selectiviteit in acht te worden genomen want een departement als Onderwijs heeft bijvoorbeeld veeleer behoefte aan méér mensen dan wel minder.

6 Zie bijvoorbeeld Moesen, 2004.